

वार्षिक आदिवासी घटक कार्यक्रमांतर्गत जिल्हा व राज्यस्तरावरून विकासशीर्ष/ उपशीर्षनिहाय नियतव्यय उपलब्ध करून देण्याबाबत तसेच जिल्हास्तरावरून करावयाच्या पुनर्विनियोजन / पुनर्वितरण बाबत सुधारीत मार्गदर्शक तत्वे...

महाराष्ट्र शासन
आदिवासी विकास विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: टिएसपी-२०१७/ प्र.क्र.२१९/का-६
मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२
दिनांक: १३ ऑक्टोबर, २०१७.

वाचा-

- १) शासन निर्णय आदिवासी विकास विभाग, क्रमांक: टिएसपी-२००६/ प्र.क्र.४१/का-६, दि.९.०१.२००७.
- २) शासन परिपत्रक, आदिवासी विकास विभाग, क्रमांक: टिएसपी-२००६/प्र.क्र.४१/का-६, दि.९.०१.२००७.
- ३) शासन निर्णय, आदिवासी विकास विभाग, क्रमांक: टिएसपी-२००८/प्र.क्र.६/का-६, दि.१६.१२.२००९.
- ४) शासनपरिपत्रक, आदिवासीविकासविभाग, क्रमांक: बीयुडी-२०११/प्र.क्र.२५३/का-६, दि.१७.१०.२०११.
- ५) शासनपरिपत्रक, आदिवासी विकास विभाग, क्रमांक: बीयुडी-२०११/प्र.क्र.३०२/का-६, दि.५.१२.२०११.
- ६) शासन निर्णय, वित्त विभाग, संकीर्ण-२०१६/प्र. क्र.८८/अर्थ-१ दि. २७.०१.२०१७
- ७) शासन निर्णय, आदिवासी विकास विभाग, क्रमांक: बीयुडी-२०१६/प्र.क्र.२४९/का-६, दि.३.०४.२०१७.

प्रस्तावना-

१. वित्त विभागाच्या शासन निर्णय दिनांक २७.०१.२०१७ नुसार सन २०१७-१८ पासून योजनेतर व योजनांतर्गत खर्चाचे एकत्रिकरण झाल्याने योजनेतर व योजनांतर्गत असे यापुर्वी दर्शविले जाणारे विभाजन बंद करण्यात आले असून अर्थसंकल्पीय खर्चाचे अनिवार्य खर्च (Committed Expenditure) व कार्यक्रमांवरील खर्च (Scheme Expenditure) असे विभाजन दर्शविण्यात येत आहे व आदिवासी उपयोजनेस (TSP) आता आदिवासी घटक कार्यक्रम (TCS) असे संबोधण्यात येत आहे. तसेच यापुर्वीच्या योजनेतर योजनावरील खर्च कार्यक्रमावरील खर्चामध्ये (Scheme Expenditure) समाविष्ट केल्या आहेत; यामध्ये प्रामुख्याने शासकीय आश्रमशाळा, वसतीगृह आस्थापना इ. बांधील खर्चाच्या योजना असून सदरचा खर्च प्रतिवर्ष साधारणतः १०-१२ % दराने वाढत जाणारा आहे. तसेच आदिवासी विकास विभागाच्या अमृत आहार योजना, शिष्यवृत्तीविषयक योजना, शासकीय वसतीगृह, आश्रमशाळा समूह योजना, नामांकीत निवासी शाळा योजना, स्वयम् योजना अशा महत्वाच्या योजनांतर्गत बांधील खर्चाकरीता मोठ्या प्रमाणावर राज्यस्तरावरून तरतुद करणे आवश्यक असते . याशिवाय राज्य शासनाच्या प्राधान्यक्रम कार्यक्रमाच्या (Flagship Programme) योजना जसे की शबरी घरकुल योजना, मुख्यमंत्री ग्रामसडक योजना, नागरी सुविधा इत्यादी करीता वाढीव मागणीच्या अनुषंगाने राज्य स्तरावरून निधी उपलब्ध करण्याची गरज भासते. सदर बाबी विचारात घेता राज्यस्तरावर आवर्ती दायित्व वाढत असल्याने आदिवासी घटक कार्यक्रमांतर्गत एकुण नियतव्यय आकारमानाच्या प्रमाणात जिल्हास्तरीय योजना व राज्यस्तरीय योजना करिता नियतव्यय वाटपाच्या प्रचलित सुत्रामध्ये बदल करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

२. आदिवासी घटक कार्यक्रमाच्या जिल्हास्तरावरील नियतव्ययाची उपक्षेत्रनिहाय राखून ठेवावयाची टक्केवारी दिनांक ०९.०१.२००७ रोजीच्या संदर्भ क्र.२ येथील शासन परिपत्रकान्वये निश्चित करण्यात आलेली

होती. याशिवाय सद्यस्थितीत जिल्हा वार्षिक आदिवासी घटक कार्यक्रमांतर्गत क्षेत्र/ उपक्षेत्र निहाय नियतव्ययाचे वाटप करण्यासंदर्भात मार्गदर्शक सुचनांच्या स्वरूपात वेळोवेळी निर्देश देण्यात आले आहेत. तथापि, उपरोक्त क्षेत्र/ उपक्षेत्रनिहाय राखून ठेवावयाच्या टक्केवारीबाबत अंतर्गत शिथिलता (Relaxation) तसेच लवचिकता (flexibility) देण्याबाबत जिल्हास्तरावरून वेळोवेळी मागणी करण्यात येते. यास अनुसरून क्षेत्र/ उपक्षेत्रनिहाय राखून ठेवावयाच्या नियतव्ययामध्ये स्थानिक गरजेनुसार जिल्हास्तरावर लवचिकता दिल्यास निधीचा पर्याप्त व उद्देशपूर्ण वापर होईल. सदर बाब विचारात घेता उपविकासक्षेत्रांचे गाभा व बिगर गाभा असे वर्गीकरण करून निधीचे अधिकाधिक विकेंद्रीकरण करून पर्याप्त वापराकरीता उपविकासक्षेत्रनिहाय नियतव्यय ठेवावयाची विगतवारी निश्चित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

३. तसेच राज्यस्तरीय आदिवासी घटक कार्यक्रम तयार करतांना विचारात घ्यावयाची महत्वाच्या उपविकास क्षेत्रांची टक्केवारी दि.१७.१०.२०११ रोजीच्या संदर्भ क्र.४ येथील शासन परिपत्रकान्वये निश्चित करण्यात आली आहे. तथापि, प्रत्येक वर्षी नव्याने सुरु होणाऱ्या विविध योजना, राबविण्यात येत असलेल्या योजनांची दरवर्षी होणारी कमी अधिक प्रमाणातील निधीची मागणी तसेच केंद्र पुरस्कृत योजनांच्या राज्य हिस्स्याचा वाढलेला भार या बाबींमुळे आदिवासी घटक कार्यक्रमाच्या राज्यस्तरीय निधीचे दि.१७.१०.२०११ च्या शासन परिपत्रकाद्वारे निश्चित केलेल्या प्रमाणानुसार संबंधित विभागांना नियतव्यय वाटप/ नियोजन करण्यास विभागास मर्यादा येत होत्या. त्यानुषंगाने आदिवासी घटक कार्यक्रमांतर्गत प्रशासकीय विभागनिहाय नियतव्यय निश्चित करण्यास्तव होणाऱ्या बैठकांमधील निर्णयानुसार प्राधान्यक्रम निश्चित/ नियोजन करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय:-

१. सन २०१७-१८ पासून योजनेत्तर व योजनांतर्गत खर्चाचे एकत्रिकरण होवून अर्थसंकल्पीय खर्चाचे अनिवार्य खर्च व कार्यक्रमांवरील खर्च याप्रमाणे नवीन वर्गीकरण करण्याचे शासनाने धोरण स्विकारले आहे. त्यानुसार योजनेत्तर खर्चामध्ये कार्यरत असणाऱ्या आस्थापना खर्च आता राज्यस्तरावरील कार्यक्रमांवरील खर्च (Scheme Expenditure) यामध्ये समाविष्ट झाला असल्याने आदिवासी घटक कार्यक्रमांतर्गत राज्यस्तरावरील कार्यक्रम खर्चामध्ये आवर्ती दायित्व वाढले आहे. सदर बाब व प्रस्तावना मधील परिच्छेद १ मधील वस्तुस्थिती विचारात घेता संदर्भाधिन क्र.१ येथील दि.०९ जानेवारी, २००७ रोजीचा शासन निर्णय अधिक्रमित करून वित्त विभागाकडून आदिवासी घटक कार्यक्रमाकरिता प्रतिवर्षी प्राप्त होणाऱ्या एकुण नियतव्ययाचे वाटप राज्यस्तरावरील घटक कार्यक्रम - ५५ %, जिल्हास्तरावरील घटक कार्यक्रम- ४०% व पेसा ग्रामपंचायतींना थेट अनुदान करीता - ५% याप्रमाणे करण्यास सदर शासन निर्णयान्वये मान्यता देण्यात येत आहे.
२. राज्यस्तरीय आदिवासी उपयोजना अंतर्गत उपविकास क्षेत्रनिहाय उपलब्ध करून द्यावयाच्या नियतव्ययाबाबत संदर्भाधिन क्रमांक ४ येथील दि.१७.१०.२०११ रोजीचे शासन परिपत्रक अधिक्रमित करून सन २०१८-१९ या आर्थिक वर्षापासून राज्यस्तरीय आदिवासी घटक कार्यक्रम तयार करतांना आदिवासी योजनांसाठीची विभागाची स्वतःची मागणी व संबंधित प्रशासनिक विभागांसमवेत आयोजित नियतव्यय वाटपाच्या बैठकांमध्ये झालेल्या निर्णयांती राज्यस्तरीय नियतव्ययाचे वाटप करण्यात येईल.
३. जिल्हा स्तरीय आदिवासी उपयोजना अंतर्गत उपविकास क्षेत्रनिहाय उपलब्ध करून द्यावयाच्या नियतव्ययाबाबत संदर्भाधिन क्रमांक २ येथील दि.०९.०१.२००७ रोजीचे शासन परिपत्रक अधिक्रमित

करून सन २०१८-१९ या आर्थिक वर्षापासून जिल्हा वार्षिक आदिवासी घटक कार्यक्रमांतर्गत खालीलप्रमाणे क्षेत्रनिहाय नियतव्यय वाटप करण्यात यावा.

क्षेत्राचे नांव	नियतव्ययाची टक्केवारी
अ) मागासवर्गीय कल्याण (विशेष क्षेत्र)	किमान ४३ %
ब) गाभा क्षेत्र	किमान ४० %
क) बिगर गाभा क्षेत्र	कमाल १५ %
ड) नाविन्यपूर्ण योजना	कमाल ०२ %
एकूण	१०० %

४. जिल्हा वार्षिक आदिवासी घटक कार्यक्रमांतर्गत गाभा व बिगरगाभा क्षेत्रांतर्गत खालील उप विकासक्षेत्राकरीता नियतव्यय निश्चित करण्यात यावा.

गाभा क्षेत्र (Core)	बिगरगाभा क्षेत्र (Non-core)
१) कृषि, फलोत्पादन, पशुसंवर्धन, मत्स्यसंवर्धन, वने	१) नगर विकास
२) ग्राम विकास	२) पर्यटन व वनपर्यटन
३) शालेय शिक्षण, क्रीडा व युवक कल्याण, उच्च व तंत्रशिक्षण व कौशल्य विकास	३) सहकार व वस्त्रोद्योग
४) ग्रामीण पाणीपुरवठा	४) वैद्यकीय शिक्षण
५) आरोग्य	५) जलसंपदा
६) महिला व बालविकास- पोषण, अंगणवाडी बांधकाम	६) रस्ते व पुल विकास
७) जलसंधारण / लघुपाटबंधारे	७) उद्योग व उर्जा

५. सन २०१८-१९ या आर्थिक वर्षापासून जिल्हा वार्षिक आदिवासी घटक कार्यक्रमांतर्गत पुनर्विनियोजन/पुनर्वितरण करीता खालीलप्रमाणे सुधारीत कार्यपद्धती अवलंबविण्यात यावी.

- १) जिल्हा स्तरावरील निधीचे पुनर्विनियोजन/पुनर्वितरण करावयाचे झाल्यास “मागासवर्गीय कल्याण (विशेष क्षेत्र)” तसेच वरीलप्रमाणे “गाभा क्षेत्र” व “बिगर गाभा क्षेत्र” विचारात घेण्यात यावे.
- २) यामध्ये बिगर गाभा क्षेत्राची तरतूद गाभा क्षेत्राकरीता किंवा मागासवर्गीय कल्याण क्षेत्राकरीता, तसेच गाभा क्षेत्राची तरतूद मागासवर्गीय कल्याण क्षेत्राकरीता जिल्हा नियोजन समितीच्या मान्यतेने पुनर्विनियोजित करण्याचे अधिकार जिल्हाधिकारी यांना राहतील. **तथापि, याउलट क्रमाने पुनर्विनियोजन/पुनर्वितरण करावयाचे झाल्यास शासनाची मान्यता आवश्यक राहिल.**
- ३) नाविन्यपूर्ण योजनांची बचत आवश्यकतेनुसार कोणत्याही क्षेत्राकरीता पुनर्विनियोजन/पुनर्वितरण करता येईल.
- ४) आदिवासी उपयोजनाबाह्य क्षेत्राची (ओटीएसपी) तरतूद आदिवासी उपयोजना क्षेत्रासाठी (टिएसपी) उपलब्ध करून देण्याचे अधिकार जिल्हा नियोजन समितीच्या मान्यतेने जिल्हाधिकारी यांना असतील. तथापि, याउलट क्रमाने पुनर्विनियोजन/पुनर्वितरण करावयाचे झाल्यास शासनाची मान्यता आवश्यक राहिल.

- ५) शासनाची मान्यता आवश्यक असलेले पुनर्विनियोजन/पुनर्वितरण प्रस्ताव शासनास संबंधित आर्थिक वर्षाच्या दिनांक २५ फेब्रुवारी पर्यंत सादर करावेत. तदनंतर प्राप्त होणारे प्रस्ताव विचारात घेतले जाणार नाहीत, तसेच तदनंतर होणारी बचत वळती करण्याचे अंतीम अधिकार शासनास राहतील.
- ६) आर्थिक वर्षाअखेरीस एकूण खर्चाचा आढावा घेऊन संभाव्य बचती दि.२५ मार्चपर्यंत शासनास समर्पित करण्याची जबाबदारी संबंधित जिल्हाधिकारी यांची राहिल.
- ७) आर्थिक वर्षामध्ये करण्यात आलेले पुनर्विनियोजन/पुनर्वितरण विचारात घेवून संबंधित आर्थिक वर्ष संपताच जिल्ह्याची “अंतीम सुधारित तरतुद (FMG)” निश्चित करून कमी / अधिक खर्चाच्या कारणांसह शासनास वेळेत माहिती सादर करण्याची जबाबदारी संबंधित जिल्हाधिकारी यांची राहिल.
- ८) उपरोक्त सुधारीत तरतुदी व्यतिरिक्त जिल्हा वार्षिक योजनेच्या कार्यपध्दतीबाबत दिनांक १६.१२.२००९ रोजीच्या शासन निर्णयांतील इतर तरतुदी कायम राहतील.
- ९) जिल्हा वार्षिक योजनांच्या पुनर्विनियोजनासंदर्भात वित्त व नियोजन विभागामार्फत वेळोवेळी देण्यात आलेल्या निर्देशांचे काटेकोरपणे पालन करणे आवश्यक राहिल.

सादर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१७१०१२१३५८५८१७२४ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

(रविंद्र दि. ओटे)

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन.

प्रत,

१. मा.राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन, मलबार हिल, मुंबई
२. मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
३. मा.मंत्री (आ.वि.) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
४. मा.राज्यमंत्री (आ.वि.) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
५. मा.सर्व मंत्री/राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
६. मा.मुख्य सचिव, यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई
७. सर्व अपर मुख्य सचिव/ प्रधान सचिव/ सचिव, मंत्रालय, मुंबई
८. मा.सचिव (आ.वि.) यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई
९. सर्व विभागीय आयुक्त
१०. आयुक्त, आदिवासी विकास , नाशिक

११. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य सहकारी आदिवासी विकास महामंडळ, नाशिक
१२. आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे
१३. सर्व अपर आयुक्त, आदिवासी विकास
१४. संचालक, अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई
१५. महालेखापाल (लेखापरिक्षा) (लेखा अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र १ / २ मुंबई/ नागपुर.
१६. सर्व जिल्हाधिकारी तथा सदस्य सचिव जिल्हा नियोजन समिती.
१७. सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद,
१८. सर्व जिल्हा नियोजन अधिकारी
१९. सर्व प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प.
२०. निवडनस्ती (कार्या-६).